

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 268
כסלו תשפ"א

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

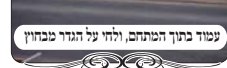
עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

יש לציין שלפעמים אפשר לעשות פתרון דומה שלא ידרוש לטפל בו כל ערב שבת, והוא ע"י שחופרים תחת הגדר ויוצרים חלל בגובה ג' טפחים ואורך קצת יותר מג' טפחים, תחת המקום שעובר החוט, ואז כאילו אין גדר בקטע זה.

שימת לב הנדרשת לכשרות הלחי שמוצמד לגדר

בצד השני של הכביש היה עוד מתחם שמוקף לעבודות, והוא היה צר וארוך, עד כדי שהיה בשטחו יותר מבית סאתיים. בצד זה הפועלים הורידו את העמוד של העירוב, ולכן חיברו את העירוב לעמוד של החשמל של העבודות, עמוד עץ שנמצא בתוך קובית בטון [הנקראת בטונדה]. אך גם העמוד הזה היה מוקף בגדרות של המתחם, וכאן הוא לא היה יכול להסיר את הגדר, משום שא"כ יהיה פירצה למקום האסור [מדין קרפף כדלקמן], וגם באזור זה הגדרות היו קשורות היטב, וגם לא היה חיבור טוב בין העמוד חשמל להמשך גבול העירוב.

לכן הוא עשה פתרון אחר, והעמיד לחי לפני הגדר, מכוון מתחת החוט, ועי"ז הלחי הוא העמוד שנמצא סמוך לכביש ולא בתוך הגדרות, ומכאן והלאה משתמש בגדרות האתר כמחיצה מהלחי עד המשך הגדרות של העירוב. גם בפתרון הזה יש כמה הלכות חשובות שצריך לפקוח עין כל שבוע, ואינם כמו עירוב קבוע שמספיק לראות שהחוט קיים והלחיים קיימות.

כאן צריך התבוננות ובקיאיות, דבר ראשון לדעת שהלחי נמצא תחת החוט, כי הגדרות אינן קבועות באדמה, ויכולות לזוז בדחיפה קלה, ואז יתכן שהלחי שמחובר לגדר ייאר קיים, אבל הוא יהיה בצד ולא מתחת החוט. וזה דבר שדורש בדיקה במכשיר ושימת לב מיוחדת. לצורך כך האחראי קשר את הרשת לבטונדה כדי שלא תזוז בדחיפה לבד, וגם עשה סימן בבטונדה היכן מקום החוט, כדי שידע להחזיר את הלחי למקומו.

דבר נוסף שיש להקפיד שהגדר תהיה כשרה מהלחי והלאה, כיון שמכאן והלאה היא משמשת למחיצות העירוב. וגם זה דבר שדורש שימת לב מיוחדת כשמדובר באתר בניה, שיש טרקטורים שאוספים את החול וחופרים, ומספיק שיוסיפו לקחת מעט חול מתחת הגדר, בשיעור שהיה חלל כ-24 ס"מ בלבד, כבר נעשית מחיצה תלויה לשיעור רח"נ. ובהצטרף עוד ארבעה ס"מ נעשית מחיצה תלויה גם לשיעור חז"א. והרי זה דבר שמשנתה בקלות, ודורש במקרים רבים לעשות משהו להכשיר את הגדר למחיצה, כגון להוסיף אבנים מתחת הגדר כמו שעושה האחראי הנ"ל, או לקשור חוט טוב באמצע הרוח, שיהיה לבד מהגדר עד הקרקע, [אם מדובר בגדר שלא פותחים ועוברים בה, שלא יקרעו את החוט כל שבוע]. וכפי שהקדמנו שבכל פתרון צריך לדעת את ההלכות הנוגעות אליו, ולא מספיק לדעת את ההלכות, אלא לדעת גם מה מתאים לכל מקרה, ומה סביר שאירע בהמשך.

דין קרפף במתחם עבודות הרכבת ובאתרי בניה

והנה נעבור כעת להלכה אחרת שנוגעת למתחם העבודות הזה, ולכשרות העירוב כולו והוא מדיני קרפף, המבוארים בשו"ע (סי' שנ"ח) שחכמים אסרו מקום שיש בו יותר מבית סאתיים ואינו משמש לדירה, ועשו אותו כמו כרמלית, שאסור לטלטל בתוכו יותר מארבע אמות. דין זה הוא לא רק במקום שיש זרעים כפי שידוע בעולם, אלא אדרבה עיקר האיסור נאמר על "קרפף" שפירושו מחסן עצים, וכגון בזמנינו מחסן סחורות של מפעל גדול, שכיון שאין משתמשים בו תדיר, אסרו אותו חכמים. והחידוש בזרעים הוא, שאפילו חצר שהוקפה לדירה, אלא שזרעו בה זרעים, הרי זה מבטל את שימוש הדירה מהמקום, והוא נאסר למרות שההיקף שלו נעשה לדירה.

לפ"ז נוקטים פוסקי זמנינו לגבי אתר בניה, או אתר עבודות, שהקיפו אותו על מנת שהתושבים לא יסתובבו בו, ומנעו ממנו את רגל הרבים, הרי הוא חמה לקרפף שאינו משמש את הדירים, ואם יש בו יותר מבית סאתיים הוא נאסר בטלטול. והדבר משפיע גם על העירוב, שאם במקום אחד יהיה פירצה בגדרות, או חלל מתחתיה שתהיה מחיצה תלויה, יוצא שהעירוב פרוץ לקמום האסור [באופן שאין היתר של עומד מרובה על הפרוץ, כגון ביותר

בדיקת עירובים רבים בימים אלו

בחודש זה נערכו בס"ד דברים רבים בבדיקת עירובים ותיקונים ברחבי ארץ הקודש. צר המקום בגליון זה לבאר את כל הדברים וההלכות שנפגשו איתם בבדיקת העירובים הרבים, בכל מקום היה את המקרים שלו והפתרונות שלו, מה כשר ומה לא, מה מהודר ומה אינו מספיק, הכרעות רבות בשאלות העומדות על הפרק, ולא כל דבר פשוט להלכה, יש הרבה מקרים שמצטרפים סיבות שגורמות חילוק הלכתי, שלא תמיד ניתן להכריע בו. למעשה אנו משתדלים על פי הוראת גדולי הרבנים למצוא פתרונות חילופיים שלא תהיה בהם בעיה כלל, ולא נכניס את כשרות העירוב למחלוקת התלויה בשיקול ההוראה של רבנים בזמנינו, אלא נצא יד חובת כולם. ובמקרים שאין ברירה, מביאים את המקרה לרבני העירובים שיכריעו כיצד לנהוג.

בגליון זה נביא מעט מהדברים שהיו לפנינו, על מנת ללמוד עוד ועוד הלכות מעשיות בעירובים בזמנינו, לדעת את התורה ואת ההלכה, ובנוסף עלינו לדעת, שעשיית העירובין דורשת בקיאות גדולה בהבנת כל מקרה, מה הן ההלכות הנוגעות אליו, ובזה שונה הלכות עירובין משאר הלכות.

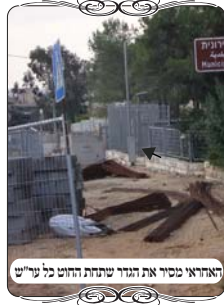
הבעיות שנוצרו מעבודות הרכבת הקלה בשכונת מעלות דפנה

שכונת מעלות דפנה בירושלים, היא אחת מהשכונות שביקרנו בימים אלו. האחראי בשכונה פנה למוקד העירוב, וסיפר שיש לו בעיות קשות, בעקבות העבודות של הרכבת הקלה החדשה, שאמורה לעבור בתוך השכונה. ולא מדובר רק בקריעת החוט של העירוב מהמנופים והדחפורים, אלא במגוון שאלות בדיני קרפף, ובדיני מחיצות, ובדין עמודי צורת הפתח. הדבר הראשון שמהווה בעיה הוא, שהקיפו שני עמודי עירוב עם גדרות שסוגרות את מתחם העבודות, ובדין זה כותב המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג) שאם העמוד נמצא בתוך חצר המוקף מדי רוחותיו, לא עשה כלום, וממילא כל העירוב נפסל, כיון שיש קטע פרוץ כאורך החוט של צורת הפתח זו, וזה יותר מי' אמות [שהם בסה"כ כחמש מטרים].

למקרים אלו יש מגוון פתרונות, והם תלויים בצירוף המקרים שמסביב, האם הגדרות כשרות והאם המתחם אינו קרפף, וצריך ללמוד את כל הנושאים כדי לדעת מה נכון לכל מקרה ואכמ"ל. אך נביא כאן שני פתרונות שהוא השתמש בהם בשני עמודים אלו, ושוב גם כאן הפתרון שהתאים לזה אינו מתאים לזה.

עמוד בתוך מתחם והסירו גדר אחת מתחת צורת הפתח

בצד אחד של הכביש העמוד היה מוקף במתחם קטן יחסית, [שהיה בו פחות מבית סאתיים], והגדר שלו לא היתה סגורה לגמרי. לכן הוא נקט בפתרון להזיז את הגדר בקטע שעוברת תחת החוט, [הגדר עשויה מיחידות של רשתות שכל אחת כשלושה מטרים, ועומדים על בסיס שחור פלסטיק, שאפשר להזיז אותה לצד]. ועי" שמיזז את הגדר, נמצא ששטח העבודות פרוץ ומחובר לעירוב, והצורת הפתח אינה בחצר המוקפת, אלא בחצר המחוברת עם העירוב. וכיון שמיזז את החלק שבו הגדר מתחת החוט, אין גם מחיצה תחת החוט, והעירוב נעשה כשר לכתחילה. פתרון זה מבואר בדברי החזו"א (סי' ע' ס"ק כ"ב ציוו ק"ב) במה שטען על דברי המקור חיים בדין עמוד בתוך חצר, ונקטינן שגם המקור חיים יודה לדין זה. [ומה שאסר, היינו כשהצוה"פ עוברת על הגדר ובאופן שהגדר אינה כשרה ללחין].

פתרון זה הוא כשר ונכון, אלא שהוא דורש מסירות רבה, לבוא כל יום שישי סמוך לשבת, אחרי שהפועלים מסיימים את עבודתם, ובשבתות החורף זה יכול להיות כחצי שעה סמוך לשבת. ואם האחראי נוסע לשבת לעיר אחרת, הוא בודק את העירוב בבוקר. אבל במקרה זה הוא צריך לדאוג למישהו אחר שיבוא להזיז את הגדרות סמוך לשבת. לכן פתרון זה אינו מתאים בהרבה מקרים, ובכל אופן זה מלמד אותנו על המסירות של האחראי, לעזוב את ביתו כל יום שישי בדקות הכי עמוסות.

האחרון בבדיקת העירובים, ודנים יחד בכשרותם ובהלכות הנוגעות לכל דבר, עם ההוראות שהורו גדולי ההוראה ורבני העירובים בזמנינו, שע"ז כשיבוא מקרה לידם, יוכלו לזהות מיד לאיזה הלכה לשייך כל דבר.

בדבר זה שונה הלכות עירובין מרוב חלקי התורה, שבהם ברור לשואל מהו נושא השאלה, לאיזה הלכה זה שייך, לדוגמא בהלכות שבת, הוא יודע אם שואל על בורר או מבשל. וכן בהלכות תערובת יודע לציין מה נבלע, והמשיב יודע במה להתמקד. משא"כ בהלכות עירובין, השואל אינו יודע בדרך כלל באיזה הלכה הוא שואל, לדוגמא הוא שאל האם מותר לטלטל בחצר, הרי זה כולל הלכות מחיצה והלכות פירצה, הלכות עומד מרובה והלכות צורת הפתח ועוד. וגם כששואל על גדר מסוימת כגון גדר מצמחים, התשובה תלויה בהרבה נושאים א. האם הצמח מתנדנד ברוח, ב. האם אין חללים וחורים בין הענפים. ג. במצב שיש חורים מתי לא ניתן לדון עומד מרובה האם נחשב שממשיך ישר. ד. האם אפשר להתיר ע"י פי תקרה יורד וסותם. ה. האם אין חיסרון של פילוש, ועוד...

לחי על יציקת בטון סביב לעמוד החשמל

לכן הדרך לידיעת ההלכה למעשה בעירובין הוא רק ע"י ההמחשה והשימוש בשטח. במסגרת זו הוספנו חידוש, שהאברכים הולכים בעצמם לבדוק עירובים בשכונות אחרות, בתיאום עם האחראי הקבוע באותה שכונה, ולומדים ממנו כיצד הכשירו את העירוב, מה הבעיות שנתקלו בהם, וכיצד פתרו אותם, וכמו כן מוסיפים לאחראי המעירונים והבקיאות שהם רכשו בלימוד השיעורים, וכך התועלת רבה לשני הצדדים, מצד אחד לאברך שלומד מהאחראי הלכות ופתרונות, ולגלות עירנות עצמאית, ומצד שני לאחראי שעל פי רוב מתגלים דברים שיש צורך לתקנם ולפעמים אלו דברים קטנים שהם מסדרים תוך כדי בדיקה. לאחר מכן האברכים מביאים את השאלות והנידונים, ומוסרים שיעור לכל הקבוצה.

לחי שיעומד על מדרגה או קצה של מדרכה

לדוגמא, השבוע הביא אחד האברכים שבדק עירוב באחד הרחובות הסמוכים, וראה שקשרו את חוט העירוב לעמוד חשמל, והעמידו את הלחי בגובה ג' טפחים מקרקע המדרגה, מחמת שמסביב לעמוד יש יציקת בטון רחבה שנועדה לחיזוק העמוד, וא"כ הלחי עומד על כעין מדרגה.

דין זה מבואר בדברי החזו"א (סי' ע' ס"ק ח') שהלחי אינו כשר, כי הוא כעין מחיצה תלויה. ואע"פ שאין חלל מתחת הלחי, הביאור בזה דכיון שאין על המדרגה רוחב ד' טפחים [בצד שלפני הלחי] כשיעור רשות, א"כ הקרקע של הרשות היא למטה, וא"כ צריך

לחי בקצה מדרגה והכביש נמוך ג' טפחים

שהלחי יתחיל תוך ג' טפחים לקרקע הרשות, ואם הוא מעל מדרגה והוא מתחיל מעל ג' טפחים מהקרקע, הרי זה כמו מחיצה תלויה.

אברך אחר הביא דוגמא שנזדמנה לו בהיותו עם האחראי בשכונה אחרת, הם עברו במקרה זה יתכן שבתחילה החול שלפני המדרגה היה יותר גבוה, ולא היה במדרגה גובה ג' טפחים, אבל כעת הלחי גבוה מהשטח שלפניו. על כל העירוב, ובאחד מהלחיים שם לב שהלחי עומד על כעין מדרגה צרה, והיא גבוהה מהרגיל. האברך ניגש ומדד וגילה שיש ג' טפחים. במקרה זה יתכן שבתחילה החול שלפני המדרגה היה יותר גבוה ולא היה במדרגה גובה ג' ט. אבל כעת הלחי גבוה מהשטח שלפניו. לאחר שהתבררה להם הבעיה הם עשו מיד מעשה לתקן את הדבר, לקחו יחד אבן גדולה והניחו באדמה, וביטלו אותה שתישאר שם, כדי שהקרקע תהיה יותר גבוהה, ועכשיו הלחי מתחיל תוך ג' טפחים לקרקע.

הוסיף האחראי ואמר, שא"כ הוא צריך להוסיף לו עוד נקודה שצריך לבדוק בבדיקה השבועית, להבחין שהאבן עומדת במקום. יש לציין מה הפתרון המומלץ למקרים כאלו, כדי שיהיזק מעמד, ולא יצטרך לחפש מידי פעם אבן חדשה לאחר שפינו את האבן הקודמת מהמקום. צריך לערבב מעט בטון [שגם זה התבאר בשיעורים], ולשפוך במקום שלפני הלחי, לאחר שתוקעים שם שני ברזלים או מסמרים, ואז היציקה מתיבשת ונשארת קבועה במקומה.

בימים הקרובים תפתח בעז"ה

קבוצה חדשה של בודקי עירובין

להצטרפות והרשמה - 055-678-3323

עירובין למעשה

עיון | שימוש | כשרות

כשר או פסול? מהודר או בדיעבד?

את זה תוכל לדעת ולהורות, בהצטרפות ללימוד "עירובין למעשה" שע"י מוקד העירובים

לשיעורי הדרכה דיגיטליים - מכון הלכה למעשה - A532534735@GMAIL.COM

מ"י אמות או בקרן זוית]. אמנם באתר בניה שהחלו לבנות בו קומה אחת, הוראת גדולי ההוראה מרנן הגריש"א והגר"ק זצ"ל, שכיון שעומד לדור בו ובונים אוו בטל לעיר ומותר. ולפ"ז במתחם עבודות הרכבת שהקיפו יותר מבית סאתיים לצורך חפירות וסלילת פסי רכבת, הרי זה נידון כקרפף האסור. ולכן במקרה זה צריך האחראי לשמור שכל הגדרות של המתחם יהיו כשרות, לא תלויות ולא נפרדות, כדי שלא יאסור את העירוב.

[אבל זה דוקא במתחם שיש בו יותר מבית סאתיים, משא"כ במתחם הראשון שהוא פחות מב"ס אינו אסור ואינו אוסר. ואף לשיטת רש"י ו"כפ השו"ע (סי' שנ"ח סי' ומשנ"ב ס"ק פ"ג) שאין מטלטלין מן הבית אליו, יש להקל לגבי שאינו אוסר את החצר מדין פרוץ למקום האסור, ע"ש במשנ"ב ומדין מקום שארכו יותר מפי שנים רבחו, י"ל כדעת המשנ"ב (ס"ק י"ב) שבפחות מב"ס מותר. ולדעת החזו"א (סי' פי"ט ס"ק י"א) יתכן שיש לאסור גם את המתחם הראשון, ולא נתבאר השיעור לדבריו, ואכמ"ל].

מסלעה גבוהה אינה מחיצה

בצד אחר של מתחם זה, היה קטע באורך כמאה מטרים שלא היו גדרות, כיון שיש בו כעין קיר גבוה שני מטרים מסלעים גדולים [שיוצרים טרסות], והקבלנים שמכו על כך כסגירה למתחם. אבל לגבי מחיצה הלכתית הדבר אינו פשוט. בביאור הלכה (סי' שנ"ח ס"ב, וסי' שס"ב ס"ב ד"ה שעשה) האריך

מסלעה גבוהה שאינה כשרה למחיצה

לדון בתל או מחיצה שיש באמצע מדרגה ישרה ברוחב ג' או ד' טפחים, האם מצרפים את שני החלקים לשיעור גובה י' טפחים. ומשמע בבה"ל שהוא מחלק בין תל למחיצה, שתל מצטרף כל מה שעולה בתוך ד' אמות, ובמחיצה אינו מצטרף כששי קטע ישר ג' או ד' טפחים. והחזו"א (סי' ס"ה ס"ק ע) הביא את החילוק של הבה"ל וכתב שגם בתל אינו מצטרף. ולפ"ז כיון שהסלעים אינם שווים זה מעל זה, אלא כל שורה נכנסת פנימה 30-40 ס"מ, אי אפשר לצרף שתי שורות יחד לשיעור מחיצה, ובכל שורה בפני עצמה אין גובה י' טפחים, נמצא א"כ שמחיצה זו אינה כשרה. וזה אחד הדברים שמי שלא עסק בלימוד ההלכה למעשה, נראה בעיניו פלא, איך יתכן שקיר גבוה כל כך אינו מחיצה.

פתרון להלק קרפף ע"י תקרת הגשר, ובתקרה משיפועת

בסמוך להנ"ל יש עוד מתחם נוסף של העבודות והאחראי ביקש שנמדוד את גודלו, ולאחר מדידה וחישוב נמצא שיש בו מעט יותר מבית סאתיים, וא"כ גם בו יצטרך לשמור על הגדרות. אבל במתחם זה מצאנו היתר שאינו מצוי, ע"י הגשר שעובר מעליו, שבינתים לא הורסים אותו, והוא חוצה לרוחב המתחם וא"כ יש לומר בשפתו דין פי תקרה יורד וסותם, ונחשב כמחיצה באמצע המתחם, שמחלקת אותו לשנים, ואז בכל חלק אין שיעור בית סאתיים. פתרון זה מוזכר בשו"ע (סי' שנ"ח ס"ב) שאם יש שטח של שלש סאין, ועשה תקרה על בית סאה, הרי זה מחולק ע"י פי תקרה, וכולו מותר, כי כל חלק הוא פחות מבית סאתיים.

הגשר שחוצק את הקרפף, מדין פי תקרה

אבל התעוררה שאלה, כיון שהגשר אינו ישר, אלא מתעגל כמו קשת כלפי מעלה [כמו צוה"פ ככיפה], שמה אין בו דין פי תקרה, כמ"ש בשו"ע (סי' שס"א ס"ב) שלא אומרים פי תקרה יורד וסותם בתקרה משופעת, והנה השו"ע מדבר בתקרה משופעת כמו גג רעפים, או כמו גגות איסקורית בזמנינו, שמטים אותם כדי שירדו הגשמים, וע"ז כתוב בראשונים שאין להם פה ישר [והארכנו במק"א בביאור שתי שיטות מהו הפה], וצ"ע אם גם בכה"ג שהצד מסתיים ישר, ורק מתחת הגשר הוא בעיגול, יתכן שאינו כתקרה משופעת, וצ"ע למעשה.

ומ"מ במקרה זה יש להתיר גם בגשר משופע, כמ"ש השו"ע שם שבקרפף הקילו שגם בתקרה משופעת אמרינן פי תקרה, א"כ זה ודאי לא גרע מתקרה משופעת, ואמרינן פי תקרה בגשר לחלק את המתחם לשני חלקים, שכל חלק פחות מבית סאתיים, ואין בו איסור כלל.

עד כאן ביארנו בס"ד את הנידונים שהיו בעירוב אחד בלבד, ויש עוד כמה וכמה עירובים שנבדקו שאין אפשרות להרחיב כאן אודותם, והרי זה מלמד על הכלל כולו, שיש צורך ללמוד הרבה את ההלכות הנוגעות לכל פרט, ולבדוק כל עירוב ע"י מי שמתמצא היטב.

סידרת "שימוש בהוראה" לבוגרי השיעורים

בשבועות אלו מתקיימת סידרת שיעורים של מסגרת חדשה, בעניני "שימוש בהוראה למעשה", לדעת להורות בהלכות עירובין הלכה למעשה. במסגרת זו משתתפים אברכים ת"ח מיוחדים מתוך בוגרי השיעורים של "מוקד העירוב", לאחר שלמדו ושיננו את ההלכות, אנו מביאים מקרים שארעו ונמצאו בשבוע